

HET NAJAARSWEEKEND 1989 IN GAASTERLAND

door Jacob Koopman

Het najaarsweekend 1989 wordt gehouden van vrijdagavond 22 t/m zondag 24 september, met als centrale plaats "De Wildtschuur" van It Fryske Gea te Rijs in Gaasterland. Uit maar liefst drie slaapaccomodaties kan men een keuze maken: hooizolder, camping of hotel.

De Wildtschuur blijkt een goede keus te zijn wat betreft de accommodatie. Uiteraard speelt het voortreffelijke nazomerwee een en ander in de kaart. It Fryske Gea verdient in de persoon van Cees Ras vanaf deze plaats zeker een pluim op de hoed. Als enige kosten worden enkele liters diesel voor de electriciteitsvoorziening in rekening gebracht. Wie twijfelt er nog aan de alom geroemde Friese gastvrijheid?

De vrijdagavond wordt door Eddy Weeda, Henk Siebel en ondergetekende benut om op de kaart een aantal excursielocaties vast te leggen voor de komende twee dagen. Tevens worden er afspraken gemaakt over de wijze van noteren, zodat de gegevens meteen ook ter beschikking gesteld kunnen worden aan het "Mossenproject Friesland" van Karst Meijer en ondergetekende.

Besloten wordt de komende dagen in twee groepen te opereren. Henk Siebel gaat zaterdag 23 september met een groep naar de steenglooiingen langs het IJselmeer ten noorden van Stavoren. De andere groep bezoekt die dag de Starnumanbossen. Henk Siebel is hier twee jaar geleden al geweest. Noemenswaardige soorten toen waren *Lepidozia reptans*, *Thuidium tamariscinum* en de zeldzame *Ptilium crista-castrensis*.

Voor de zondag kan naar believen een keus gemaakt worden uit een iepenlaan tussen Wyckel en Sloten, het Oudemirdumer Klif, de Wyldemerk of een aantal bossen.

Zaterdag 23 september

Henk Siebel reist af naar Stavoren en Molkwerum, terwijl de tweede groep onder leiding van Henk Greven koers zet richting Kipenburg en Starnumanbossen. I.v.m. het "Mossenproject Friesland" werpt ondergetekende zich op als notulist van de tweede groep.

Op een lemige oever aan het riviertje De Luts wordt *Pogonatum aloides* gevonden, rijk kapselend. In de Starnumanbossen worden, naast de te verwachten soorten, genoteerd: *Isothecium myosuroides*, *Lepidozia reptans*, *Dicranum majus*, *Ulota bruchii*, en *Thuidium tamariscinum*. Een dak met golfplaten levert enkele voorspelbare soorten op.

Vervolgens wordt een bezoek gebracht aan een ander boscomplex, de Bremer Wildernis. De verwachtingen zijn hooggespannen, daar hier nogal wat *Larix* bos te vinden is. De oogst valt echter enigszins tegen. Vermeldenswaardig zijn *Brachythecium oedipodium* met kapsels, *Eurhynchium striatum* en ook *Dicranum scoparium* met kapsels.

Daar het ondertussen al vrij laat op de dag is geworden wordt er voorgesteld om het bos te verlaten en open terrein op te zoeken, zodat men beter licht heeft. De keuze valt op de Wyldemark, een terrein met plasjes, ontstaan als gevolg van zandwining ten behoeve van wegeaanleg. Het keileem zit hier lokaal relatief hoog. Dit gegeven blijkt garant te staan voor een aantal aardige soorten: *Atrichum tenellum*, *Riccardia multifida*, *Fossombronina foveolata*, *Jungermannia gracilima* en *Ditrichum pusillum*.

Na afloop blijkt de groep van Henk Siebel naar eigen zeggen een licht tegenvallende dag te hebben gehad. De steenglovingen leverden min of meer voorspelbare soorten op als *Leskea polycarpa*, *Amblystegium tenax*, *A. fluviatile*, *A. varium*, *Rhyngostegiella curviseta*, *Hypoglyptum luridum* en *Orthotrichum cupulatum*. Bij na-

derterminatie thuis vindt Henk Siebel nog *Rhyngostegium rotundifolium* ! Dit betreft volgens Henk de achtste vondst van deze soort in ons land. Het materiaal is naar Leiden opgestuurd voor het herbarium.

Op de terugweg wordt een bosje naast een begraafplaats bij Balk bezocht. Hier worden in een drooggevallen greppel met een ietwat lemige bodem *Pogonatum aloides*, *Riccia canaliculata* en *R. beyrichiana* gevonden. Henk Siebel ontdekt thuis nog *Plagiothecium latebricola*.

Zondag 24 september

Het is prachtig nazomerweer. Er wordt besloten weer in twee groepen te gaan. Een klein groepje onder leiding van Henk Greven bezoekt de Iepenlaan tussen Wyckel en Sloten, en niet zonder succes. Het blijkt een zeer rijke laan, met soorten als *Frullania dilatata*, *Orthotrichum lyellii*, *Tortula laevipila*, *Ulota phyllanta* en *Zygodon virridissimus*. *Frullania dilatata*, *Orthotrichum lyellii* en *Ulota phyllanta* groeien hier op meerdere bomen.

's Middags brengt dit groepje nog een vluchtig bezoek aan het Oudemirdumer Klif. Van de basaltblokken worden o.a. genoteerd *Amblystegium tenax* en *Tortula calcicolens*. Op de oude houten vrijwel vergane beschoeiingspalen worden ondermeer *Didymodon rigidulus* en *Bryoerythrophyllum recurvirostre* gevonden.

De andere groep brengt allereerst een bezoek aan de Wyldemerck. Alhoewel een deel van de groep daar een dag eerder ook al is geweest worden er toch nog nieuwe soorten aan de lijst toegevoegd, waaronder *Ditrichum cylindricum*, *Pseudephemerum nitidum*, *Lophozia capitata* en *Riccardia incurvata*.

Vervolgens wordt besloten naar de Rietpollen te gaan, een bosje ten zuidoosten van Nijemirdum. Dit loofbosje levert weinig spectaculairs op. *Thuidium*

tamariscinum, *Isothecium myosuroides* en *Lepidozia reptans* worden genoteerd.

De groep dunt dan al behoorlijk uit, maar een nog steeds enthousiast zestal brengt vervolgens een bezoekje aan het Oudemirdumer Klif. De verzadiging blijkt evenwel toch te hebben toegeslagen, en men beperkt zich op het klif tot het genieten van het mooie weer en het dito landschap.

Zo rond halfvier wordt er dan een punt achter dit mossenweekend gezet, en keren de laatste volhouders voldaan huiswaarts.

DEELNEMERS

Andre Aptroot, Gertie Arts, Jeanne Bok-Krieger, Pieter v.d. Boom en gezin, Ad Bouman, Maarten Brand en gezin, Gon van Buchem, Henk Greven, Patrick Hommel, Jacob Koopman, Joop Kortselius, Ben Kruijsen, Huub van Melick, Jurgen Nieuwkoop, Arno v.d. Pluijm, Marjon de Roos, Henk Siebel, Charlotte Swertz, Bart van Tooren, Wim Vergouw, Eddy Weeda en Ben Wijlens.

Dank aan de deelnemers die mij mededelingen en/of lijstjes van nader gedetermineerde soorten hebben gestuurd: Ad Bouman, Henk Greven, Huub van Melick, Arno v.d. Pluijm en Henk Siebel.

LEGENDA BIJ DE SOORTENLIJST

1. Steenglooiing aan IJsselmeer; KM-blok 15.13.45
2. Steenglooiing aan IJsselmeer; 15.14.32
3. Steenglooiing aan IJsselmeer; 15.14.41
4. Bosje bij Balk; 15.16.52
5. Wyldemerck; 15.25.35
6. Starnumanbossen; 15.26.22
7. Starnumanbossen; 15.26.22
8. Dak met golfplaten; 15.26.22
9. Bremer Wildernis; 15.26.33
10. Rietpollen bij Nijemirdum; 15.26.43
11. Iepenlaan tussen Wyckel en Sloten; 15.27.12
12. Oudemirdumer Klif; 15.36.12

Veldgegevens worden hieronder met het vindplaatsnummer weergegeven. Bij microscopisch geverifieerd materiaal is het nummer onderstreept. Aan fructificerend materiaal is een f toegevoegd.

A. BLADMOSSEN

Amblystegium fluviatile	<u>1</u> <u>3</u>
Amblystegium riparium	<u>1</u> 2 5 6f 12
Amblystegium serpens	<u>1</u> 3 4 11 12
Amblystegium tenax	<u>1</u> <u>3</u> 12
Amblystegium varium	<u>1</u> 3
Atrichum tenellum	<u>5</u>
Atrichum undulatum	4 5 6 7 9 10
Aulacomnium androgynum	4 6 9 10
Barbula convoluta	6
Barbula unguiculata	<u>3</u> 12

<i>Brachythecium albicans</i>	<u>5</u> 12
<i>Brachythecium oedipodium</i>	9f
<i>Brachythecium rutabulum</i>	1 <u>3</u> <u>4</u> 6 7 9 10 11 12
<i>Bryoerythrophyllum recurvirostre</i>	12
<i>Bryum argenteum</i>	<u>3</u> <u>5</u> 8f 10
<i>Bryum barnesii</i>	<u>5</u>
<i>Bryum bicolor</i>	3
<i>Bryum capillare</i>	1 3f 9 11
<i>Bryum gemmiferum</i>	1 <u>3</u> <u>5</u>
<i>Bryum rubens</i>	<u>4</u> <u>5</u>
<i>Bryum tenuisetum</i>	<u>5</u>
<i>Calliergon cordifolium</i>	2 4
<i>Calliergonella cuspidata</i>	2 3 <u>5</u> 10 12
<i>Campylopus flexuosus</i>	5 6 7 9 10
<i>Campylopus introflexus</i>	5f 9
<i>Campylopus pyriformis</i>	7 9 10
<i>Ceratodon purpureus</i>	1 2 <u>3</u> 4 <u>5</u> 6 8f 9 11
<i>Dicranella cerviculata</i>	<u>5</u> f
<i>Dicranella heteromalla</i>	4 5 6f 7 9f 10
<i>Dicranoweisia cirrata</i>	4 6f 7f 10 11f
<i>Dicranum majus</i>	7
<i>Dicranum scoparium</i>	4 6 7 9f 10
<i>Dicranum tauricum</i>	6
<i>Didymodon rigidulus</i>	<u>3</u> 12
<i>Ditrichum cylindricum</i>	<u>4</u> <u>5</u>
<i>Ditrichum pusillum</i>	<u>5</u>
<i>Drepanocladus aduncus</i>	2 <u>5</u>
<i>Drepanocladus fluitans</i>	5
<i>Eurhynchium hians</i>	5
<i>Eurhynchium praelongum</i>	<u>3</u> 4 6 9 10 11

Eurhynchium striatum	6 9
Fissidens adianthoides	<u>3</u>
Funaria hygrometrica	<u>5</u>
Grimmia pulvinata	1f <u>3f</u> 4 8f 12f
Homalothecium lutescens	<u>3</u>
Homalothecium sericeum	1 3
Hygrohypnum luridum	1 <u>3</u>
Hypnum cupressiforme	1 3 4 6 7 10 11 12
Hypnum jutlandicum	6 7 9 10
Isopterigium elegans	4 6 9
Isothecium myosuroides	7 10
Leptobryum pyriforme	4 <u>5</u> 10
Leskea polycarpa	3
Leucobryum glaucum	4 6 7 9 10
Mnium hornum	4 6 7 9 10
Orthodontium lineare	4 6f 7 9f <u>10</u>
Orthotrichum affine	1f 3 11f
Orthotrichum anomalum	<u>3</u> 8f 12f
Orthotrichum cupulatum	<u>3</u>
Orthotrichum diaphanum	<u>3f</u> 8f 11f 12f
Orthotrichum lyellii	11
Physcomitrium pyriforme	4
Pagiothecium curvifolium	4 6f 7 9 10
Pagiothecium denticulatum	6 10f
Pagiothecium laetum	4f 7
Pagiothecium latebricola	<u>4</u>
Pagiothecium nemorale	4
Pagiothecium undulatum	6 7 9 10
Pleurozium schreberi	7 9
Pogonatum aloides	<u>4</u> 6f

<i>Pohlia annotina</i>	<u>5</u> 7
<i>Pohlia bulbifera</i>	<u>5</u>
<i>Pohlia lescuriana</i>	<u>4</u>
<i>Pohlia nutans</i>	6 9 10
<i>Polytrichum commune</i>	<u>5</u> 7 11
<i>Polytrichum formosum</i>	4 5 6 7 9 10 11
<i>Polytrichum juniperinum</i>	5
<i>Polytrichum longisetum</i>	7 11
<i>Polytrichum piliferum</i>	6
<i>Pseudephemerum nitidum</i>	<u>4</u> <u>5f</u>
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	4 5 6 7 9 10
<i>Rhyngostegiella curviseta</i>	<u>1</u> <u>3</u>
<i>Rhyngostegium confertum</i>	1 <u>9</u> 10f 11
<i>Rhyngostegium murale</i>	1 3
<i>Rhyngostegium riparioides</i>	1 3
<i>Rhyngostegium rotundifolium</i>	<u>1</u>
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	4 <u>5</u> 6 9 12
<i>Schistidium apocarpum</i>	1
<i>Sphagnum denticulatum</i>	<u>5</u>
<i>Sphagnum fimbriatum</i>	4 7 9 10
<i>Sphagnum palustre</i>	5 7 9 10
<i>Sphagnum recurvum</i>	<u>5</u>
<i>Tetraphis pellucida</i>	4 6 7 9f 10
<i>Thuidium tamariscinum</i>	7 9 <u>10</u>
<i>Tortula calcicolens</i>	<u>1</u> 3 12
<i>Tortula laevipila</i>	11
<i>Tortula muralis</i>	1 3f 6 12f
<i>Ulota bruchii</i>	7
<i>Ulota phyllantha</i>	11
<i>Zygodon virridissimus</i>	11

B. LEVERMOSSEN

<i>Calypogeia muellerana</i>	4 6 7 9 10
<i>Cephalozia bicuspidata</i>	<u>5</u> 10
<i>Cephaloziella divaricata</i>	<u>5</u>
<i>Fosombronia foveolata</i>	<u>5</u>
<i>Frullania dilatata</i>	11
<i>Jungermannia gracilima</i>	<u>5</u>
<i>Lepidozia reptans</i>	7 9 10
<i>Lophocolea bidentata</i>	4 5 6 7 9 10
<i>Lophocolea heterophylla</i>	4 5 6 7 9 10
<i>Lophozia capitata</i>	<u>5</u>
<i>Lophozia ventricosa</i>	<u>5</u>
<i>Marchantia polymorpha</i>	4 6
<i>Pellia endiviifolia</i>	<u>5</u>
<i>Pellia epiphylla</i>	4 <u>5</u> 6 7 9
<i>Riccardia incuvata</i>	<u>5</u>
<i>Riccardia multifida</i>	<u>5</u>
<i>Riccia beyrichiana</i>	<u>4</u>
<i>Riccia canaliculata</i>	<u>4</u>
<i>Riccia fluitans</i>	<u>5</u>
<i>Riccia glauca</i>	4